

Fortiden dukker op

Et sjældent fund fra Klim
AF BENT ROLIGHED

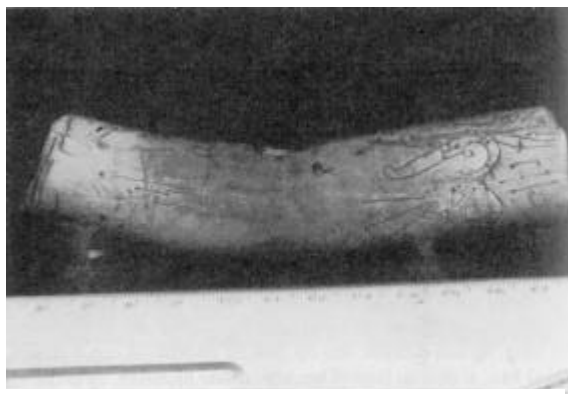
En vinterdag for et par år siden gik gårdejer Egon Nielsen fra Klim en tur på markerne sydøst for byen. Lige ved kanalen så han noget, der lignede en pind, stikke op af jorden. Han tog det op og ”konstaterede”, at det var et håndtag fra en skovl, hvorefter han smed det fra sig igen. Idet han kastede stumpe bort, forekom det ham, at den var ret tung, og han samlede den op igen og undersøgte den nærmere. Nu så han, at den var lavet af ben eller måske hjortetak, og at der var ridset en del tegn og mærker i den.

Da han senere fik den rensat for smuds, viste overfladen et mylder af ornamenter, mærkelige dyr og planter, tillige med tre kors af forskellig udformning. Virkelig et sjældent fund!

Men hvad betød de mærkelige figurer, hvor gamle var de, og hvad havde denne stump hjortetak været brugt til? Disse spørgsmål gav anledning til megen undren, hvilket resulterede i en forespørgsel til Nationalmuseet, bilagt tegninger og fotografier. Her var man meget interesseret i fundet og mente, endnu før man havde set det, at kunne fastslå, at fundet var en parerstang, d.v.s. den del af et sværd, der beskytter hånden, og som i form af en kort tværstang er fastgjort mellem håndtag og kling.

Som det ses af fotografiet, er hjortetaksstykket ca. 13 cm langt. Det er svagt krummet, og tværs gennem dets midte er boret et hul ca. 1,5 cm i diameter. Hullet er regelmæssigt rundt i den ene side og har en rektangulær udformning i den anden, som om saven - eller hvilket redskab der nu havde været brugt - har været af en primitiv art. Sådan er formen i store træk. Dernæst fanges interessen af de mærkelige tegn og billeder på overfladen.

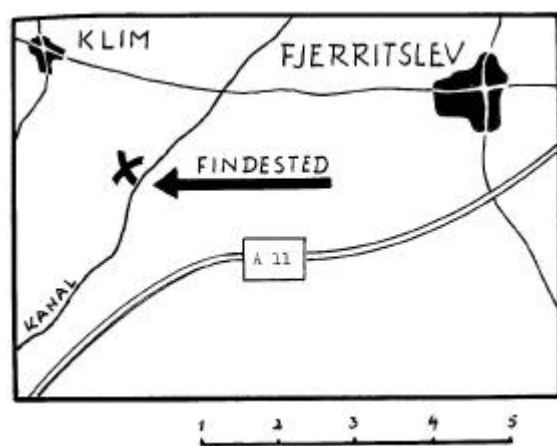
Disse må være skåret med en skarp kniv, men et lille fint bor har også været i brug. Hårdt arbejde har det været, men klart og tydeligt fremtræder de fleste af ornamenterne, selv om de måske er tusinde år gamle.

Den udskårne hjortetak i sin helhed, 13 cm lang.

Fantasia sættes igang, når man ser de underlige billeder. F.eks. den mærkelige figur med de blæksprutteagtige fangearme, hvor imellem tydeligt et slangehoved stikker frem. Figuren er klart aftegnet, og den dominerer næsten en fjerdedel af billedfladen. Nu kan det spørgsmål melde sig, om figuren har nogen forbindelse med hinanden. Har de det, er det oplagt at se slangebilledet

som et modstykke til korset overfor. Dette kors har en ejendommelig afslutning. Den nederste del, korsets rod, er lavet i form af et dyrehoved. Det er et lidt kantet hoved med slyngværk, som det iøvrigt kendes fra Jellingstenens ornamenter. Men hovedet findes altså i forlængelse af korsets nederste del, og det synes at være vendt mod det før omtalte uhyre. Antager vi nu, at disse to billeder hører sammen, ser det ud til at være et symbol på slangen og Kristus, kampen mellem ondt og godt.

Findestedet mellem Klim og Fjerritslev. Måleenheden på kortet angiver kilometer.

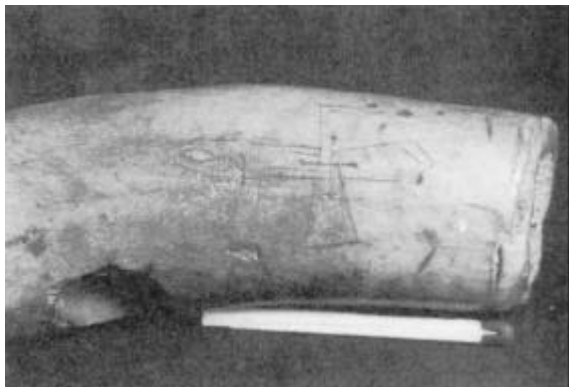
Man har set det i så mange udformninger: Orm og tyr, Sct. Jørgen og dragen, osv., og så ser man her igen på særdeles original måde den gamle beretning om den evigtstående strid mellem gode og onde magter.

Et andet sted ses en figur, der kan minde om en trebladet propel. I Ravnkjærs leksion læses, at symboler kaldes en triskele, og at det oprindeligt stammer fra Asien. Det blev anvendt i græsk og romersk kunst, og derfra blev det videreført til den germanske og keltiske verden. Betydningen nævnes der desværre intet om, og under alle omstændigheder har den vel været en anden, da billedet i sin tid vandrede fra Asien til Danmark. Man har åbenbart til forskellige tider syntes, at der var noget stærkt og smukt over de tre blade, der fastholdes i et centrum. Det har han vel sagtens også tænkt, manden, der engang tegnede billeder på Klimstokken. Måske forbandt han noget særligt ved de tre spidser, han ristede ind i det hårde materiale. Var det et billede på svinefylkingen, som var den hærøpstilling, Odin lærte Harald Hildetand? I så fald et godt og stærkt tegn at bære på sit sværd.

I en senere tid blev triskelen brugt som et kristent symbol, den blev opfattet som et billede på Treenigheden og nævnes som gotikkens hovedornament. Men også i allernyeste tid er den blevet brugt. Det kan således nævnes, at et ølbryggeri har den på sine flaskeetiketter, og at der sidste efterår udkom en bog om USA's historie med triskelen som omslagets eneste prydelser.

Foruden det førnævnte kors findes på billedfladen to andre korsformer. Et latinsk kors, der bortset fra dyrehoved minder om det første, men som er svagere i

snittet, hvilket kan skyldes slid eller den omstændighed, at konturen ikke har været skåret så dybt. Det tredje og sidste kors har lige lange arme, og det er smykket med en udfyldning, der kan minde om perler.

Korset, der kan ses som et modstykke til "uhyret" på stokkens anden ende.

Endvidere findes en del ornamentter, der minder om planter, men de fremtræder ikke så karakteristiske som de øvrige tegn. Måske har de været til dekoration af den tomme flade, men nogle er skåret med et dybt snit, der lader formode, at den ukendte kunstner også ved disse ville udtrykke noget væsentligt. Måske kan motivet have tilknytning til kris tendommen, idet en del landsbykirker har sådanne plantemo tiver udhugget i sten, som pryder indgangsdøren.

Netop på grund af ornamentterne har det været muligt at bestemme fundets alder. Dog ikke helt præcist, fordi billedfladen viser flere forskellige stilarter fra vikingtiden. Der er således træk, som kan sammenlignes med ornamentter på Jellingestenen fra Harald Blåtands tid, ca. 940-985, mens planteornamentterne stammer fra en noget senere tid, idet man regner med, at de østjydske landsbykirker, hvor disse ornamentter findes, er opført i første halvdel af 1100-årene.

Det trebladede symbol stammer fra Asien og kaldes en triskele.

Hvad hjortetakken i øvrigt har været brugt til, er endnu ikke helt klarlagt. Parerstang var den betegnelse, fundet fra første færd fik medgivet af folk fra Nationalmuseet. Den slags kendes bl.a. fra fund i Lund i Sverige, hvor en lignende parerstang af hjortetak og dekoreret med ornamentter er fremdraget. Men som noget afgørende har den svenske parerstang et fladt hul, der således bedre skulle passe til den flade sværdklinge, og man mener

derfor nu, at fundet fra Klim må have haft en anden funktion.

Der er så gættet på, at det, man først antog for at være en parerstang, i stedet skulle være håndtag til en stok eller krykke. Unægtelig en degradering til en mindre spændende sag. For når vi tænker på vikingerne, er det vel mest som en skare af unge, stærke og handlekraftige mænd, der med overskud af livsmod kastede sig ud i opgaver, som ofte krævede hårde kampe. Men naturligvis havde de, der overlevede kampen, mulighed for at blive gamle og svage. Og så kunne det gå, som det gik den berømte kriger, Stærkodder, der med hæder havde kæmpet i alle betydelige kampe på sin tid, at han til egen beklagelse blev gammel og svag. Kort før sin død kvad han en vise, og et af versene lyder i N.F.S. Grundtvigs fortolkning af Saxo: "Danmarks Krønike" således:

Ja, Tøfler min Lykke
til visse fik på,
ved Kjæp og ved KRYKKE
jeg kroget mon gaa,
jeg stønner, jeg hiver,
jeg hvæser, jeg piber,
naar mæle jeg vil!
(Fjerde udg. s. 355)

Der kan være god grund til at tro, at fundet kan være en del af en stok eller en krykke. Dog kan det undre, at så megen kunstfærdighed og så stort et arbejde blev lagt i et sådant emne. Måske er sandheden om fundets tidligere brug endnu ikke blevet endeligt klarlagt.

(Kilde: Historisk Årbog for Thy, Mors og V. Hanherred 1979, side 55-60).